

Subsidiárna pôsobnosť Zákonníka práce na pracovnoprávne vzťahy medzi družstvom a jeho členmi

Subsidiary scope of The labour code on labour law relations between the cooperative and its members

Lýdia Bezáková

Summary

Labour law relations are object of legal regulation of the relatively independent legal branch of Labour Law. Labour Law has always been and it is still one of the branches with the most important social mission and significance. Gradually arising new economic and social relations cause number of changes in legal regulation of Labour Law. These changes need to ensure balanced roles of parties in Labour Law relations, regardless of its source of legislation.

Key words:

Labour Law relation, member of the cooperative, force of the Labour Code, membership labour law relations, termination of membership

Úvod

V systéme sociálnych práv má najvýznamnejšie postavenie právo na prácu, ktoré sa realizuje prostredníctvom pracovnoprávných vzťahov t.j. prostredníctvom vykonávania závislej práce fyzických osôb pre právnické osoby alebo fyzické osoby. Pracovnoprávne vzťahy sú predmetom úpravy relatívne samostatného právneho odvetvia pracovného práva. Základným prameňom právnej úpravy je Zákonník práce z. č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov. Podľa § 4 Zákonníka práce vo vzťahu k členským pracovným vzťahom má Zákonník práce subsidiárnu pôsobnosť. Táto pôsobnosť znamená, že pracovnoprávne vzťahy medzi družstvom a jeho členmi sa spravujú Zákonníkom práce len vtedy, ak osobitný predpis neustanovuje inak. Osobitným predpisom, ktorý upravuje členské pracovné vzťahy je Obchodný zákonník z. č. 513/1991 Zb. z. v znení neskorších predpisov. Cieľom príspevku je poukázať, na subsidiárnu t.j. podpornú pôsobnosť Zákonníka práce na členské pracovné vzťahy. Aplikácia Zákonníka práce na členské pracovné vzťahy sa použije len vtedy, ak osobitný právny predpis neustanovuje inak.

Materiál a metódy

Predmetný príspevok je spracovaný na základe analýzy právnej úpravy členských pracovných vzťahov. Podkladom pre jeho spracovanie je Obchodný zákonník z. č. 513/191 Zb. z. v znení neskorších predpisov, Zákonník práce z. č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov a Občiansky zákonník z. č. 40/1964 Zb. z. v znení neskorších predpisov.

Výsledky a diskusia

Zákonník práce upravuje individuálne pracovnoprávne vzťahy v súvislosti so zamestnávaním fyzických osôb právnickými osobami alebo fyzickými osobami a kolektívne pracovnoprávne vzťahy.

Podľa Obchodného zákonníka, ktorý ustanovuje, že ak podľa stanov družstva je podmienkou členstva tiež pracovný vzťah člena k družstvu, môžu stanovy obsahovať aj úpravu tohto vzťahu.

Na pracovnoprávne vzťahy členov družstva sa použije Zákonník práce, ak osobitný predpis neustanovuje inak, čím je daná jeho subsidiárna pôsobnosť, t.j. podporná pôsobnosť.

Subsidiárna pôsobnosť znamená, že Zákonník práce sa na určité pracovnoprávne vzťahy vzťahuje iba vtedy, ak osobitné predpisy nevyklúčujú jeho pôsobnosť a určitý inštitút neupravujú inak.

Základným vnútorným dokumentom, ktorý zakotvuje vzájomné práva a povinnosti členov voči družstvu, vnútornú organizáciu družstva, ako aj právne postavenie družstva voči tretím osobám sú stanovy družstva.

Okrem zákonom predpísaných náležitostí stanov družstva by mali obsahovať úpravu všetkých zásadných otázok, týkajúcich sa družstva, jeho vnútornej organizácie a vzťahov medzi členmi a družstvom. Ustanovenia Obchodného zákonníka pokiaľ ide o pracovné vzťahy členov sú dosť stručné a pre konkrétnu situáciu nemusia vždy postačovať. Osobitná úprava v stanovách má prednosť pred použitím Zákonníka práce.

Ak podľa stanov je podmienkou členstva tiež pracovný vzťah člena k družstvu v súlade s § 226 ods. 2 Obchodného zákonníka, môžu stanovy obsahovať úpravu tohto vzťahu. Táto úprava nesmie odporovať pracovnoprávnym predpisom, ibaže je pre člena výhodnejšia. Ak nie je osobitná úprava v stanovách, platia pracovnoprávne predpisy.

Členmi družstva môžu byť fyzické i právnické osoby. Ak podľa stanov je členstvo podmienené pracovným vzťahom k družstvu, môže sa členom stať fyzická osoba, ktorá skončila povinnú školskú dochádzku a dosiahla 15 rokov svojho veku.

Ak podľa stanov je podmienkou členstva pracovný vzťah člena k družstvu a ak zo stanov nevyplýva niečo iné, vzniká členstvo dňom, ktorý sa dojednal ako deň vzniku pracovného vzťahu a zaniká dňom zániku pracovného vzťahu člena k družstvu. Členstvo nevzniká pred zaplatením vstupného vkladu. Podrobnejšiu úpravu členstva, jeho vzniku a zániku upravujú stanovy.

Členské práva a povinnosti môže člen previesť na iného člena družstva, pokiaľ to stanovy nevyklúčujú. Dohoda o prevode členských práv a povinností na inú osobu podlieha súhlasu predstavenstva. Stanovy môžu určiť dôvody, ktoré prevod vylúčujú. Proti zamietavému rozhodnutiu sa môže člen odvolať na členskú schôdzu. Rozhodnutím predstavenstva alebo členskej schôdze o schválení dohody o prevode členských práv a povinností sa stáva nadobúdateľ členských práv a povinností členom družstva v rozsahu práv a povinností prevádzajúceho člena.

Stanovy môžu určiť prípady, keď predstavenstvo nesmie odmietnuť súhlas s prevodom členských práv a povinností alebo sa nevyžaduje súhlas predstavenstva.

Zánik členstva upravujú § 231 a 232. Zánik členstva sa viaže na tieto skutočnosti:

- a) členstvo zaniká písomnou dohodou
- b) vystúpením člena z družstva
- c) vylúčením člena z družstva,
- d) vyhlásením konkurzu na majetok člena, zamietnutím návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku člena

- e) zánikom družstva
- f) úmrtím fyzickej osoby

Dobu účinnosti vystúpenia z družstva môžu určiť stanovy. Zákon predpisuje pre oznámenie o vystúpení písomnú formu a ustanovuje najdlhšiu lehotu 6 mesiacov odo dňa, keď člen oznámil vystúpenie predstavenstvu družstva.

Člen, členstvo ktorého zaniklo, má nárok na vyrovnací podiel. Spôsob určenia vyrovnacieho podielu upravuje § 234 Obchodného zákonníka.

Členstvo fyzickej osoby zaniká smrťou. Dedič členských práv a povinností poručiteľa môže požiadať družstvo o členstvo. Zákon alebo stanovy môžu určiť, kedy predstavenstvo nesmie dedičovo členstvo odmietnuť alebo kedy sa nevyžaduje súhlas predstavenstva s nadobudnutím členských práv a povinností dedičom.

Dedič, ktorý sa nestal členom, má nárok na vyrovnací podiel člena, ktorého členstvo zaniklo.

Pri zániku členstva za trvania družstva má doterajší člen nárok na vyrovnací podiel.

Vyrovnaní podiel sa určí pomerom splateného členského vkladu doterajšieho člena násobeného počtom ukončených rokov jeho členstva k súhrnu splatených členských vkladov všetkých členov násobených ukončenými rokmi ich členstva.

Pre určenie vyrovnacieho podielu je rozhodný stav čistého obchodného imania družstva podľa riadnej individuálnej účtovnej závierky za účtovné obdobie, ktoré predchádza účtovnému obdobiu, v ktorom členstvo zaniklo. Pri určovaní výšky vyrovnacieho podielu sa neprihliada na imanie, ktoré je v nedeliteľnom fonde, a ak to vyplýva zo stanov, aj v iných zabezpečovacích fondoch. Takisto sa neprihliada na vklady členov s kratším ako ročným členstvom pred dňom, ku ktorému sa ročná účtovná závierka zostavuje.

Právo na vyplatenie vyrovnacieho podielu je splatné uplynutím troch mesiacov od schválenia riadnej individuálnej účtovnej závierky za účtovné obdobie predchádzajúce účtovnému obdobiu, v ktorom zanikla účasť spoločníka v spoločnosti, alebo ak takáto riadna účtovná závierka schválená nebola, tak uplynutím troch mesiacov odo dňa, keď mala byť schválená. Nárok na podiel na zisku vzniká len za obdobie trvania členstva. Určenie a vyplatenie vyrovnacieho podielu môžu stanovy určiť aj inak.

Vyrovnaní podiel sa uhrádza v peniazoch, ak stanovy neurčujú iný spôsob vyrovnania. Stanovy môžu určiť, že v prípadoch, keď členský vklad spočíval úplne alebo sčasti v prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnosti na družstvo, môže člen žiadať vyporiadanie vrátením tejto nehnuteľnosti, a to v hodnote, ktorá je evidovaná v majetku družstva v čase zániku jeho členstva. Ak je výška vyrovnacieho podielu menšia, než je hodnota vrátenej nehnuteľnosti, je nadobúdajúci člen povinný uhradiť družstvu rozdiel v peniazoch. Stanovy môžu určiť, že obdobne sa postupuje aj v prípade, keď spočíval členský vklad v poskytnutí iného vecného plnenia. Družstvo zodpovedá členovi, ak nakladá s majetkom družstva spôsobom, ktorý by toto vrátenie znemožňoval.

Nárok na vrátenie poľnohospodárskej pôdy vloženej do družstva vzniká členovi aj v prípade, že to stanovy neurčujú.

Niektoré poľnohospodárske družstvá nereagujú na výzvu na zaplatenie vyrovnacieho podielu. Prípadne reagujú tak, že si z vypočítanej a určenej výšky vyrovnacieho podielu určitú čiastku odpočítajú. S takýmto riešením však nesúhlasí oprávnená osoba. Táto sa domáha svojho práva súdnou cestou. Podľa § 9 Občianskeho súdneho poriadku príslušným súdom je okresný súd, ktorý v danom spore rozhoduje ako súd prvého stupňa.

Avšak mnohých prípadoch po smrti člena družstva vyrovnací podiel sa nestal predmetom dedičského konania o prejednaní dedičstva. Prvý krok, ktorý príslušný okresný súd urobí je výzva na preukázanie aktívnej legitímácie účastníka, ktorý návrh podal, t.j. musí sa preukázať

kto je oprávnený z dedičov po zomrelom členovi, uplatniť si toto právo. Keďže vyrovnací podiel je predmetom dedičstva, musí najskôr prebehnúť dedičské konanie, aby na základe rozhodnutia súdu v dedičskej veci bolo rozhodnuté, kto sa stal dedičom vyrovnacieho podielu. Vzhľadom k tomu, že dedičské konania sú zdĺhavé podaný návrh na súde končí jeho

zamietnutím. V týchto prípadoch je potrebné zohľadniť faktor plynutia času, ktorý môže spôsobiť premlčanie práva t.j. oslabenie práva na vyplatenie vyrovnacieho podielu.

Okrem subsidiárnej pôsobnosti Zákonníka práce je potrebné použiť na pracovné vzťahy členov družstva aj subsidiárnu pôsobnosť Občianskeho zákonníka a to vo vzťahu k právnym úkonom v pracovnoprávných vzťahoch členov družstva, ak platnosť, resp. neplatnosť právnych úkonov nie je upravená stanovami družstva.

Zákonník práce upravuje právne úkony v pracovnoprávných vzťahoch len čiastočne a ustanovuje, len prípady, kedy je právny úkon neplatný.

Podľa Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon,

- a) ktorý sa svojim obsahom alebo účelom prieči zákonu, alebo ho obchádza, alebo sa prieči dobrým mravom,
- b) ktorý sa neurobil slobodne, vážne, určite alebo zrozumiteľne,
- c) ak nemá ten, kto ho urobil spôsobilosť na právne úkony.

Rovnako subsidiárna pôsobnosť Zákonníka práce je daná aj pokiaľ ide o úpravu zmluvných zabezpečovacích prostriedkov práv a povinností členov družstva, ak nie sú predmetom úpravy stanov družstva.

Súhrn

Pracovnoprávne vzťahy sú predmetom právnej úpravy relatívne samostatného právneho odvetvia pracovného práva, ktoré z hľadiska svojej podstaty bolo, je a aj bude právnym odvetvím s najdôležitejším sociálnym významom a poslaním. Postupne vznikajúce nové ekonomické, hospodárske a sociálne vzťahy vyvolávajú početné zmeny v právnej úprave týchto vzťahov. Avšak tieto zmeny musia zabezpečovať vyvážené postavenie účastníkov pracovnoprávneho vzťahu, bez ohľadu na prameň ich právnej úpravy.

Kľúčové slová

pracovnoprávny vzťah, člen družstva, pôsobnosť Zákonníka práce, členské pracovné vzťahy, zánik členstva

Literatúra

1. Barancová, H., Zákonník práce, Komentár, Sprint Bratislava, ISBN 80-89085-19-9
2. Suchoža, J., a kol.: Obchodný zákonník a súvisiace predpisy, Komentár, Eurounion spol. s r. o. Bratislava, ISBN 80-88984-51-3
3. Zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov
4. Zákony II/2010 Úplné znenie zákonov z obchodného a občianskeho práva a vykonávacích a súvisiacich predpisov platných k 1.1.2010, Poradca, s. r. o. Žilina, ISSN 1335-6127
5. Občiansky súdny poriadok z. č. 99/1963 Zb. z. v znení neskorších predpisov
6. Občiansky zákonník z. č. 40/1964 Zb. z. v znení neskorších predpisov

Adresa autora :

JUDr. Lýdia Bezáková, CSc.

Katedra práva FEŠRR SPU Tr. A. Hlinku 2 949 76 Nitra

☎: 037/6415074

email. lydia.bezakova@uniag.sk

Oponent: JUDr. Zuzana Ilková, PhD.